ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 1920—1970 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Գ. Գ. ԱՂԱԽԱՆՅԱՆ

Մեր հանրապետությունը սովետական իշխանության տարիներին ծածկվել է ուսումնական հաստատությունների, գիտահետազոտական ինստիտուտների, արվեստի և կուլտուրայի օջախների խիտ ցանցով։ Բնակչության կուլտուրական մակարդակի աննախընթաց աճը զուգակցվել է գրահրատարակչական և դրադարանագիտության գործի համատեղ զարգացմամբ։

Գիրքը գիտության ու տեխնիկայի, կուլտուրայի և արվեստի զարգացման կարևոր միջոցն է։ Մարդկության կողմից կուտակված գրականությունը հաշվվում է մի քանի տասնյակ միլիոն անուն, որոնք ունեն պատմագիտական և կուլտուրական մեծ արժեք։ Մարդկությունը իր ստեղծագործական մտքի հարուստ դանձարանը հազարամյակների ընթացքում ամփոփել է գրքերի մեջ՝ ապահովելով նրա հավիտենական տարածումն ու զարգացումը։ Գիրքը մարդկային մտքի զարգացման այն ալիգասիքն է, որի միջոցով մի սերունդ իր ստեղծած հոգևոր և կուլտուրական արժեքները հաջորդաբար հաղորդում է մյուսին։

Հոգ տանելով, որպեսզի բոլոր աշխատավորները կարողանան լայնորեն օգտվել լուսավորության ու կրթության իրավունքներից, Վ. Ի. Լենինը պահանջում էր ստեղծել ուսումնական հաստատությունների և կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների լայն ցանց, այն պլանաչափ տեղադրել ամբողջ երկրով մեկ։

Ներկայումս մեր երկրում գրքերը հրատարակվում են միլիոնավոր տպաքանակներով, մի հանգամանք, որ խոշոր չափով նպաստում է գրադարանային ցանցի ընդարձակմանն ու գրադարաններում գրքային ֆոնդերի հարստացմանը։ Այսպես, եթե 1913 թ. ցարական Ռուսաստանում հրատարակվել էր 90 միլիոն տպաքանակով գիրք ու բրոշյուր և գործում էր 76 հազար գրադարան՝ 45 միլիոն օրինակ գրքային ֆոնդով, ապա 1970 թ. (առ 1-ը հունվարի դրությամբ) հրատարակվել է 1,7 միլիարդ օրինակ տպաքանակով գիրք ու բրոշյուր և գործել են 390 հազար տարբեր տիպի գրադարաններ՝ 2 միլիարդ 500 միլիոն գրքային ֆոնդով։

* * *

Ազգային պետականություն ստացած հայ ժողովուրդը անցյալից շատ աղքատիկ ժառանգություն ստացավ, հատկապես ժողովրդական կրթության և գրադարանային գործի բնագավառում, թեև Հայաստանը հնագույն մշակույթ ունեցող երկրներից մեկն է։

Հայաստանում գրադարանային գործի պատմությունը սերտորեն կապված էր հայ գրի ու գիտության պատմության հետ։

Ղազար Փարպեցին դեռևս V դարում հիշատակում է մայր էջմիածնում գտնվող գրադարանի մասին։ Հետագայում, հատկապես X դ. սկսած, երբ հայ

մշակույթը սկսում է նոր վերելք ապրել, Հայաստանի տարբեր գավառներում, վանքերին կից կազմակերպվում են կրթության կենտրոններ, ճեմարաններ, համալսարաններ՝ իրենց հռչակված գրադարաններով, ինչպիսիք էին Հաղբատի, Գլաձորի, Տաթևի, Գոշավանքի, Սանահնի և Անիի արքայական ճեմարանին կից գրադարանները։ Վերջիններս խոշոր դեր են խաղացել, նպաստելով ոչ միայն միջնադարի հայ մշակույթի ծաղկմանը, այլև եղել են լավագույն միջոցներից մեկը գիրն ու գրականությունը օտար նվաճողներից պահպանելու և այն մեկ հասցնելու գործում։

Միջին դարերից սկսած, քաղաքական ծանր պայմանների պատճառով, հայ ժողովրդի խոշոր զանգվածներ ստիպված են եղել թողնել իրենց հայրենիքը և գաղթել մոտակա և հեռավոր երկրներ, հաստատվել այնտեղ և այնտեղ ստեղծել իրենց տնտեսական, հասարակական և մտավոր կյանքը, արվեստը, գրականությունը։ Դա է պատճառը, որ հայերեն լեզվով առաջին տպագիր գիրքը՝ «Պարզատումարը» (1512 թ.), լույս է տեսել Իտալիայում, կամ հայ առաջին պարբերականը՝ «Աղդարարը» (1794 թ.) լույս է տեսել հեռավոր Հնդկաստանում։

Դարերով ճնշված հայ ժողովուրդը ուներ մի նվիրական իղձ՝ ազատագրվել օտար նվաճողներից ու բռնակալներից, ապրել ազատ ու անկաշկանդ ստեղծագործ կյանքով։ Միայն Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունը հայ ժողովրդին բերեց այդ բաղձալի օրը։

Սովետական Միության կոմունիստական կուսակցության լենինյան իմաստուն ազգային քաղաքականության շնորհիվ հայ ժողովուրդը այսօր տեր է դարձել դարերի ընթացքում իր կողմից ստեղծած և փայփայած կուլտուրական արժեքներին։

Անցած 50 տարիների ընթացքում մեր հանրապետությունում իր աննախընթաց վերելքն է ապրել գրահրատարակչական և գրադարանային գործը։ Եթե Հայաստանում 1913 թ. հրատարակվել է 55 անուն գիրք և բրոշյուր՝ 80 հազար օրինակ տպաքանակով, գործել են 13 գրադարան՝ 120 հազար կտոր գրքային ֆոնդով, ապա 1970 թ. (առ 1-ը հունվարի դրությամբ) հրատարակվել է 1193 անուն գիրք՝ 9,8 միլիոն ընդհանուր տպաքանակով, գործել են 2860 տարբեր տիպի գրադարաններ՝ 26,5 միլիոն կտոր գրքային ֆոնդով։ Բավական է հիշատակել, որ թողարկվող գրքերի տպաքանակները 1913 թ. համեմատությամբ 1970 թ. ավելացել են ավելի քան 190 անգամ, գրադարանների թիվը՝ 215, իսկ գրքային ֆոնդերինը՝ 221 անգամ։ Սովետական իշխանության տարիներին Հայաստանում հրատարակվել է ավելի շատ գիրք, քան նախահեղափոխական ժամանակաշրջանի 450 տարում։ Եթե մինչև հեղափոխությունը Հայաստանի 100 բնակչին ընկնում էր միջինը 0,9 կտոր գրադարանային գիրք, ապա ներկայումս այն կազմում է շուրջ 1300 կտոր։

Սովետական կարգերի հաստատման առաջին իսկ օրերին կուսակցությունը և կառավարությունը հոգ տարան գրադարանային գործի կազմակերպման և զարգացման համար, այն մեզ մոտ ստացավ պետական կարևոր նշանակություն։ Գիտության և կուլտուրայի բոլոր նվաճումները ժողովրդական լայն մասսաների սեփականությունը դարձնելու մեջ էլ դրսևորվեց գրադարանների դերը։

Սովետական գրադարանը կուլտուր-լուսավորական մի հիմնարկ է, որը կազմակերպում է հասարակական եղանակով գրքերից օգտվելը և կոչված է գրականության նպատակասլաց ընտրությամբ, գրքի ակտիվ պրոպագանդա-

յով և ընթերցանությունը ղեկավարելով աջակցելու բնակչության կուլտուր-տեխնիկական գիտելիքների հարստացմանը, նրանց կոմունիստական դաստիարակությանը, տնտեսական ու քաղաքական խնդիրների լուծմանը։

Մեր երկրում բնակչության գրադարանային սպասարկման կազմակերպման գործում մեծ դեր խաղացին Վ. Ի. Լենինի կողմից տրված ղեկավար դրույթները։ Նա բազմիցս նշել է, որ ժողովրդի կուլտուրական վերելքը մեծապես կախված է նաև երկրում գրադարանային գործի վիճակից ու նրա զարգացումից։ «Պետք է ձգտել հասնել այն բանին,— գրում է Լենինը,— որ թերթերն ու գրքերը որպես կանոն ձրի բաշխվեն միայն գրադարաններին ու ընթերցասրահներին, նրանց ցանցին, որը կանոնավոր կերպով սպասարկում է ամբողջ երկրին... Այն ժամանակ ժողովուրդը հարյուր անգամ ավելի ուժեղ թափով ավելի արագ ու ավելի հաջող կդիմի դեպի գրականությունը, դեպի լույսը, դեպի գիտությունը։ Այն ժամանակ լուսավորության գործը 7 մղոնանոց քայլերով առաջ կընթանա» (Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 32, էջ 151)։

Գրադարանային գործի վերաբերյալ լենինյան ցուցումները, կոմունիստական կուսակցության և կառավարության մշտական հոգատարությունը՝ գիրքը աշխատավոր լայն մասսաների մեջ տարածելու մասին, ապահովեցին գրադարանային գործի չտեսնված ծաղկումը մեր երկրում։

Գրադարանային գործը դարձավ մեր կուսակցության գաղափարական աշխատանքի կարևոր մասը, սովետական մարդու կոմունիստական աշխարհայացքի կազմավորման ու ձևավորման հզոր միջոցը։

* * *

Գիրքը և պարբերական մամուլը հաստատուն մուտք են գործել մեր ժողովրդի կենցաղի մեջ, նրանք դարձել են յուրաքանչյուր բանվորի, կոլտնտեսականի, մտավորականի և սովորողի հավատարիմ օգնականն ու բարեկամը։

Տարեց-տարի բարձրանում է բնակչության հետաքրքրությունը մարդկության կուտակած գիտելիքների, գրքերի նկատմամբ։ Նման պայմաններում, բնականաբար, ավելի է մեծանում տպագիր խոսքի նշանակությունը, որպես մարքսիզմ-լենինիզմի վեհ գաղափարների, գիտության ու տեխնիկայի նվաճումների, աշխատանքի առաջավոր փորձի պրոպագանդման, աշխատավորների հանրակրթական գիտելիքների խորացման, արտադրական ունակությունների կատարելագործման, նրանց հոգևոր ու կուլտուրական պահանջմունքների բավարարման զորեղ միջոցի։

Հայկական ՍՍՀ-ում օրըստօրե աճում է գրքերի և պարբերականների տպաքանակը, բարելավվում է նրանց բովանդակությունը, բարձրանում հրատարակությունների որակը, որոնք ի սպաս են դրվում գրականության նկատմամբ սովետական մարդկանց մշտապես աճող պահանջների լրիվ բավարարմանը։ Այդ հանգամանքը հանրապետությունում գրադարանային շինարարությունը զարգացնելու լայն հնարավորություն է ստեղծել։ Ներկայումս մեզ մոտ գործում են 2860 գրադարան, այդ թվում՝ 1270՝ մասսայական, 1290՝ դպրոցական, 300՝ գիտական և մասնագիտական, որոնք կոչված են ապահովելու բնակչության բոլոր խավերի պահանջները ըստ բնակավայրի և աշխատավայրի։

Հանրապետության գրադարանային աշխատողները, օգտագործելով ընթերցողներին սպասարկելու առավել ճկուն ձևեր ու մեթոդներ, ստեղծում են ամենալայն հնարավորությունները, որպեսզի գրքային անսպառ հարստու-

թյուններից օգտվեն ընթերցող հասարակության բոլոր խավերը՝ բանվորն ու գիտնականը, ինժեներն ու տնային տնտեսուհին, ուսանողն ու կոլտնտեսականը և այլ մասնագիտության տեր մարդիկ։

Գրադարանների ճնշող մասը այսօր հսկայական փորձ է կուտակել գիրքը և պարբերական մամուլը արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, գիտության զարգացմանը, սովորողների ուսուցմանը ծառայեցնելու գործում։

ՍՄԿԿ Կենտկոմի 1959 թ. սեպտեմբերի 22-ի՝ «Երկրում գրադարանային գործի զարգացման և նրա վիճակի բարելավման միջոցառումների մասին» որոշման լույսի տակ Հանրապետության գրադարանները անցած տարիների ընթացքում բնակչության գրադարանային սպասարկման ուղղությամբ հասել են զգալի հաջողությունների։

Ներկայումս Հայաստանում գործող 2860 գիտական, տեխնիկական մասնագիտական և մասսայական գրադարաններից միայն 1970 թ. ընթացքում օգտվել են 860 հազար ընթերցող, որոնց տարեկան ընթերցանության համար տրվել է 16,5 միլիոն կտոր գիրք. բրոշյուր և հանդես, այդ թվում կուլտուրայի մինիստրության սիստեմի 1170 մասսայական գրադարաններում ընթերցողների թիվը կազմել է 650 հազար մարդ, իսկ տրված գրքերի թիվը՝ 12 միլիոն 750 կտոր։ Այս թվերի ետևում երևում է Հանրապետության կուլտուրայի օրգանների և մյուս կազմակերպությունների գրադարանային աշխատողների կազմակերպական և ստեղծագործական անձնուրաց աշխատանքը։

Հանրապետության բնակչության գրադարանային սպասարկման, գրադարանային գործի տեսության և պրակտիկայի հիմնական պրոբլեմների գիտական մշակման գործում առաջատար դերը պատկանում է Ալ. Մյասնիկյանի անվան Հանրապետական գրադարանին՝ հայ տպագիր գրքի և մամուլի ամենախոշոր կենտրոնին։ Վեց և կես միլիոնի հասնող գրքային հարուստ ու բազմաբովանդակ հավաքածուները նպաստում են էկոնոմիկայի, գիտության ու կուլտուրայի զարգացմանը։ Գրադարանից օգտվում են տարեկան շուրջ 28 հազար մշտական ընթերցողներ, որոնց տրվում են մեկուկես միլիոն կտոր տպագիր հրատարակություններ։ Գրադարանը ընթերցողների տրամադրության տակ է դնում հայ առաջին տպագիր գրքից («Պարզատումար», Վենետիկ, 1512 թ.) և առաջին հանդեսից («Ազդարար», Մադրաս, 1794 թ.) մինչև գիտության տարբեր բնագավառների վերաբերյալ մեր օրերում տպագրված գրքեր, ամսագրեր և թերթեր։

Գրադարանի ֆոնդերը հարուստ են նաև ՍՍՀՄ և արտասահմանյան երկրների ժողովուրդների գրականությամբ։

Գրադարանը, որպես հայ գրականության և մատենագիտության կենտրոն, մշակում է գրադարանային գործի բազում այժմեական հարցեր, ուսումնասիրում, ընդհանրացնում և մասսայականացնում է գրադարանների աշխատանքի առաջավոր փորձը, գործնական և մեթոդական օգնություն է ցույց տալիս մասսայական գրադարաններին։ Վերջին տասնամյակում Ալ. Մյասնիկյանի անվան գրադարանը գիտահրատարակչական լայն գործունեություն է ծավալել հայ տպագիր գրքի պատմության, մատենագիտության և գրադարանագիտության բնագավառում։ Միջազգային աբոնեմենտի հարուստ ֆոնդերից 1970 թ. օգտվել են շուրջ 600 աբոնենտներ (տարբեր տիպի գրադարաններ ու կազմակերպություններ)։ Գրադարանը ակտիվ գրքափոխանակություն է կատարում Սովե-

տական Միության 50-ից ավելի և արտասահմանյան 35 երկրների 100-ից ավելի գրադարանների ու առանձին կազմակերպությունների հետ։

Հայկական ՍՍՀ մյուս խոշոր գիտական գրադարաններից են գիտությունների ակադեմիայի ֆունդամենտալ և 20-ից ավելի գիտա-հետազոտական ինստիտուտների ճյուղային գրադարանները, Երևանի պետական համալսարանի, հանրապետական բժշկական գիտական, գիտա-տեխնիկական հանրապետական և ուրիշ կազմակերպությունների գրադարանները։

* * *

Անցած տարիների ընթացքում հատուկ ուշադրություն է դարձվել գյուղական բնակավայրերի բնակչության գրադարանային սպասարկման կազմակերպմանը։

Գյուղական բնակավայրերում ներկայումս գործում են 500 ինքնուրույն գրադարաններ՝ 3 միլիոն կտոր գրքային ֆոնդով և 445 ակումբներին կից գրադարաններ՝ 1 միլիոն 200 հազար կտոր գրքային ֆոնդով։ Գյուղում գրադարանային գործի զարգացման այսպիսի մասշտաբներ և տեմպեր չի ունեցել ոչ մի երկիր։

Հայաստանի գյուղական բնակավայրերում սովետական իշխանության տարիներին ձևավորվեց նոր ընթերցող, որը անհագ ձգտում ունի դեպի գիտելիքները, դեպի գիրքը։ Անգրագիտության վերացումը, ընդհանուր միջնակարգ կրթությունը, նորագույն տեխնիկայի ներդրումը, մեխանիզատորական կադրերի և գյուղական մտավորականության աճը, գյուղատնտեսական աշխատանքի լայն մասնագիտացումը, ագրոտեխնիկական ուսուցումը էական ներգործություն ունեցան կոլտնտեսային գյուղացիության կուլտուրական մտահորիզոնի ձևավորման և հետաքրքրությունների ընդլայնման վրա, բարձրացրին նրանց ընթերցասիրությունը և ապահովեցին գյուղական գրադարանների ընթերցողների կոնտինգենտի աճը։

Գյուղական բնակչության գրադարանային սպասարկման գործի կազմակերպմանն ու զարգացմանը խոշոր մասնակցություն ունեն տեղական կուսակցական, սովետական և տնտեսական շատ կազմակերպություններ, մասնավորապես կոլտնտեսություններ և սովխոզներ։ Նրանք հսկայական միջոցներ են հատկացնում գյուղական կուլտուրայի տներ, ակումբներ, գրադարաններ, ընթերցողներ կառուցելուն, ձեռք են բերում համապատասխան անհրաժեշտ գրադարանային գույք և գրականություն։ Ներկայումս Էջմիածնի, Հոկտեմբերյանի, Արտաշատի, Շամշադինի, Հրազդանի և ուրիշ շրջանների գյուղերում հոյակապ շենքերում գործում են շատ գրադարաններ։

Հանրապետական վարչական 34 շրջանային կենտրոնների աշխատավորության գրադարանային սպասարկումը կազմակերպելու նպատակով ստեղծվել է գրադարանների նոր տիպ՝ շրջանային գրադարաններ, որոնք գրքի պրոպագանդայի իսկական օջախներ են և իրականացնում են տվյալ շրջանի մյուս գրադարաններին ցույց տրվող գործնական ու մեթոդական օգնությունը։ Գորիսի, Թումանյանի, Էջմիածնի, Ստեփանավանի, Արարատի, Սիսիանի, Արտաշատի, Հրազդանի շրջանային գրադարանները այդ ուղղությամբ ձեռք են բերել զգալի հաջողություններ։

Երևանցիների, լենինականցիների, կիրովականցիների, դիլիջանցիների և հանրապետության մյուս քաղաքների բնակիչների սիրելի վայրերն են դարձել

126 քաղաքային մասսայական, այդ թվում Երևանի և Լենինականի Ավ. Իսահակյանի, Կիրովականի Մ. Գորկու, Դիլիջանի Ղ. Աղայանի, Հրազդանի Վ. Մայակովսկու անվան և մյուս քաղաքային գրադարանները։ Վերջին տարիներին վերը նշված գրադարաններում կիրառվում է ընթերցողների սպասարկման դիֆերենցված եղանակը։ Այն ծավալ են ստանում տեղեկատու-մատենագիտական և երկրագիտական աշխատանքները։

Գրադարանների բազմապիսի ցանցում իրենց ուրույն տեղն են գրավում Հանրապետությունում գործող 68 մանկական և 1290 դպրոցական գրադարաններ, որոնք խոշոր դեր են կատարում մատաղ սերնդի կոմունիստական դաստիարակության գործում։ Պատանի ընթերցողների շրջանում մեծ է Խնկո-Ապոր անվան հանրապետական մանկական գրադարանի դերը, որը կոչված է կոորդինացնելու դպրոցահասակ երեխաների հետ աշխատող գրադարանների գործունեությունը։ Պատանիների ընթերցանության ղեկավարումը լավ հիմքերի վրա է դրված Ստեփանավանի, Գորիսի, Իջևանի շրջանային մանկական, Երևանի և Լենինականի քաղաքային կենտրոնական և ուրիշ մանկական գրադարաններում։ Վերը նշված գրադարանները սերտ կապեր են հաստատել դպրոցների մանկավարժական կոլեկտիվների, ռիոներական, կոմերիտական կազմակերպությունների և ծնողների հետ։

Հիմնարկ-ձեռնարկությունների բանվոր-ծառայողների կուլտուրական և արտադրա-տեխնիկական մակարդակի բարձրացման գործում խոշոր դեր են կատարում արհմիութենական գրադարանները։ Ներկայումս հանրապետությունում գործող 102 արհմիութենական գրադարանները՝ 748 հազար կտոր գրքային ֆոնդով, գրքի ակտիվ պրոպագանդամամբ օգնում են արմատավորելու աշխատանքի առաջավոր փորձը, հարստացնում են աշխատավորների հանրակրթական դիտելիքները։

Տեխնիկական առաջընթացի արմատավորման, գիտության նորագույն նվաճումների լայն տարածման գործում նշանակալի դերը պատկանում է գիտական, տեխնիկական և մասնագիտական գրադարաններին։ Ներկայումս գործող 300 այդպիսի գրադարանների գործունեությունը ուղղված է այդ նպատակին։

Հանրապետության շատ գիտական, տեխնիկական, քաղաքային, շրջանային, մանկական, դպրոցական և գյուղական գրադարաններ, ուղեցույց ունենալով կուսակցության ու կառավարության որոշումները, գրքի ակտիվ պրոպագանդամամբ օգնում են կուսակցական կազմակերպություններին բնակչությանը հայրենասիրության, ժողովուրդների բարեկամության, պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմի ոգով դաստիարակելու, գիտելիքները հարստացնելու գործում։

Հանրապետության գրադարանային աշխատանքի բնագավառում անցած 50 տարիների ընթացքում աճել են այդ գործի հմուտ կազմակերպիչներ, գրքի պրոպագանդայի աշխատանքներին նվիրված էնտուզիաստներ, որոնց շնորհակալ աշխատանքը բարձր է գնահատվում կուսակցության և կառավարության կողմից։

Մեր հանրապետությունում 1958 թ. նոյեմբերի 11-ին Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետի նախագահության հրամանագրով սահմանվեց «Հանրապետության վաստակավոր գրադարանավար» պատվավոր կոչումը։ Մինչև օրս այդ կոչմանն են արժանացել տարբեր տիպի գրադարանների 169 աշխատողներ. 25 մարդ պարգևատրվել է Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետի պատվոգրով,

56 աշխատողներ՝ ՍՍՀՄ կուլտուրայի մինիստրության և 200 աշխատողներ՝ հանրապետության կուլտուրայի մինիստրության պատվոգրերով։

Վերջերս ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության հրամանագրով 5 գրադարանային աշխատողներ պարգևատրվեցին շքանշաններով և մեդալներով (Աշխատանքային կարմիր դրոշի շքանշանով՝ Ալ. Մյասնիկյանի անվան հանրապետական գրադարանի գիտական գծով դիրեկտորի տեղակալ, հանրապետության վաստակավոր գրադարանավար Հ. Կոստիկյանը, «Պատվո նշան» շքանշանով՝ Ստեփանավանի շրջանի Լեջան գյուղի գրադարանի վարիչ Ժ. Հովհաննիսյանը, Աշխատանքային արիության մեդալով՝ Սիսիանի շրջանային գրադարանի վարիչ, հանրապետության վաստակավոր գրադարանավար Ի. Մինասյանը, Ալավերդու շրջանի Ղաչաղան գյուղի գրադարանի վարիչ Հ. Սարգսյանը և Երևանի Ավ. Իսահակյանի անվան քաղաքային կենտրոնական գրադարանի դիրեկտոր Վ. Մարգարյանը)։ Այս բոլորը վառ վկայությունն են այն բանի, թե որքան բարձր է գնահատվում մեր երկրում գրադարանավարների համեստ և շնորհակալ աշխատանքն ու մասնագիտությունը, մի բան, որ ոգևորում ու թևավորում է հետագա գործերի՝ հանրապետության բնակչության գրադարանային սպասարկման կուլտուրան էլ ավելի բարձրացնելու համար։

* * *

Ի պատիվ Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման 50-ամյակի, Հայկական ՍՍՀ կուլտուրայի մինիստրության կոլեգիայի և կուլտուրայի աշխատողների արհմիության հանրապետական կոմիտեի նախագահության համատեղ որոշմամբ 1968 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչև 1970 թ. հունիսի 1-ը անցկացվեց գրադարանների աշխատանքների ստուգատես, որը էլ ավելի բարձրացրեց աշխատավորության գրադարանային սպասարկման կուլտուրան։

Կասկածից վեր է, որ հանրապետության մասսայական, ուսումնական, մասնագիտական և գիտական գրադարանների աշխատողները էլ ավելի կբարձրացնեն գրքի պրոպագանդման գաղափարական մակարդակը ու ակտիվորեն կօգտագործեն գրադարանների գրքային հարստությունները՝ հանրապետության բնակչության կոմունիստական դաստիարակության գործում։